

АВДЕЕВА Г.К. ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ НАЗНАЧЕНИЯ ЭКСПЕРТИЗ ПО ИССЛЕДОВАНИЮ КОНТРАФАКТНОЙ АУДИО- И ВИДЕОПРОДУКЦИИ

Обоснована необходимость назначения судебных экспертиз при расследовании преступлений, которые связаны с нарушением авторского и смежных прав на аудиовизуальную продукцию, и необходимость внесения изменений в УПК Украины о возможности проведения экспертиз по данной категории дел до возбуждения уголовного дела.

AVDEEVA G.K. REMEDIAL PROBLEMS OF PURPOSE EXAMINATIONS ON RESEARCH COUNTERFEIT AUDIO- AND VIDEO PRODUCTION

Necessity of purpose of judicial examinations is proved at investigation of crimes which are connected to infringement author's and adjacent rights to audiovisual production, and necessity of modification in Ukraine Criminal-remedial code about an opportunity of realization of examinations according to a category has put before excitation of criminal case.

I.V. БАНІКЕВИЧ

Національний університет внутрішніх справ

УДК 343.85:332.025.1-057.36

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ПІДСТАВ ПРОФІЛАКТИЧНОГО ОБЛІКУ ОСІБ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ АДМІНІСТРАТИВНОЮ СЛУЖБОЮ МІЛІЦІЇ¹

Запропонована класифікація постановки на профілактичний облік осіб адміністративними службами та кримінальною міліцією у справах неповнолітніх.

До проблем профілактики правопорушень, посилення боротьби зі злочинністю ще за давніх часів була прикута увага не лише працівників правоохоронних органів, а й юристів-науковців, і особливого значення вона набуває в умовах реформування правоохоронних органів України, вживання дійових заходів щодо забезпечення конституційних прав і свобод громадян.

На підставі дослідження праць юристів-адміністративістів колишнього СРСР та України, аналізу чинного законодавства держави, відомчих та міжвідомчих актів МВС України у цій статті буде зроблено спробу класифікувати ведення обліків осіб (як різновиду адміністративного примусу) адміністративними службами та підрозділами кримінальної міліції у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ України. Новизна роботи полягає в тому, що на підставі дослідження чинного законодавства та праць правознавців автор вперше вносить пропозиції до класифікації осіб, що ставляться (стоять) на обліках адміністративної міліції ОВС МВС України.

Не викликає сумніву, що застосування адміністративного примусу до фізичної особи (постановка її на профі-

лактичний облік в ОВС) є одним з напрямків здійснення профілактичної роботи органів внутрішніх справ з метою припинення протиправних діянь та запобігання їм з боку такої особи.

Поставлення особи на профілактичний облік у відповідності до підстав та порядку цієї процедури, визначених чинним законодавством, є свого роду застосуванням обмежень щодо конституційних прав і свобод громадянина. Ось чому, постановка особи на профілактичний облік і межі здійснення індивідуальної роботи з нею повинні регламентуватися визначеними нормативно-правовими актами.

«Важным в теории и практике борьбы с преступностью является четкое определение круга лиц, обязанных выполнять данную деятельность, выполняя ту роль, которая отведена ему действующим законодательством» - відмічають О.М. Бандурка та Л.М. Давиденко [1, с.9]. Точку зору близьку за змістом, щодо законодавчого визначення повноважень при виконанні обов'язків по боротьбі зі злочинністю, раніше висловлював росіянин А.А. Плешаков: «а поскольку постановка лица на профилактический учет органов внутренних дел влечет за собой определенное стеснение его прав и свобод, поскольку категории лиц и виды их антиобщественного поведения специально установлены в законодательных и нормативных

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. юрид. наук Совгир І.М. (Інститут перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників ОВС НУВС).

актах, чем и определяются пределы индивидуальной профилактической работы органов внутренних дел» [2, с.58-59].

Природне існування нормативно-правових актів, щодо регулювання постановки осіб на профілактичний облік органами внутрішніх справ, ще не забезпечить досягнення бажаної мети у попередженні скоєння злочинів та правопорушень. Працівник міліції при виконанні своїх службових обов'язків зобов'язаний не лише знати ці правові норми, а й правильно їх застосовувати.

На сьогоднішній день органами внутрішніх справ застосовується ціла низка законодавчих актів з питань постановки осіб на профілактичний облік. Ось деякі з них:

- Закони України: "Про міліцію" [3]; "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі" [4]; "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" [5]; "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними" [6]; "Про попередження насильства в сім'ї" [7] тощо;

- Постанови Кабінету Міністрів України: "Про затвердження Положення про дозвільну систему" [8]; "Про створення кримінальної міліції у справах неповнолітніх" [9]; "Про Типове положення про притулок для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх" [10]; "Про затвердження типових положень про службу у справах неповнолітніх" [11]; "Про затвердження Порядку ведення обліку дітей, які можуть бути усиновлені, осіб, які бажають усиновити дитину, та здійснення нагляду за дотриманням прав дітей після усиновлення" [12] та інші;

- відомчі та міжвідомчі накази МВС України: наказ МВС України "Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України" від 20.10.2003 р. № 1212 [13]; наказ МВС України, Державного департаменту України з питань виконання покарань "Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі" від 04.11.2003 р. № 1303/203 [14]; наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України "Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення" від 16.01.2004 р. № 5/34/24/11 [15]; наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді, Міністерства внутрішніх справ України "Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї" від 30.03.2004 р. № 3/235 [16] та інші.

Органи внутрішніх справ зобов'язані діяти в межах та у відповідності до вимог чинних законодавчих актів. Повноважний державний орган, приймаючи новий такий акт, що регулює ті чи інші суспільно-правові відносини, зобов'язаний занести відповідні зміни або пропозиції щодо таких змін до вже існуючих правових норм. У випадках, коли такі зміни своєчасно не занесені (правова прогалина), то у цьому разі необхідно керуватись тим актом, який має

вищу юридичну силу або Конституцією України.

Ось чому неможливо погодитись зі ствердженням С.Г. Поволоцької про те, що "вичерпний перелік неповнолітніх, які повинні перебувати на обліку, подано в п.3 Положення про "Кримінальну міліцію у справах неповнолітніх", яка перераховуючи такі категорії неповнолітніх, визначених у цьому Положенні [17], не включає "потерпілих" від насильства в сім'ї, відносно яких, служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах неповнолітніх, згідно з вимогами Закону "Про попередження насильства в сім'ї" [7], і ведуть профілактичний облік.

Заслугує уваги аналіз системного підходу до адміністративного (адміністративно-правового) примусу в наукових працях вчених-адміністративістів XIX століття, проведений Т. Коломойцем [18]. Прихильників цієї чи іншої класифікації адміністративно-примусових заходів він поділяє на декілька груп: 1) залежно від формальної ознаки – наявності адміністративно-правової санкції (С. Студенікін, Г. Петров, В. Луньов, Ц. Ямпольська, В. Власов, І. Євтіхєв); 2) з урахуванням способу правопорядку (М. Єропкін, Ю. Битяк, В. Зуй, О. Бандурка, А. Комзюк, С. Гончарук, С. Ківалов, Л. Біла); 3) по відношенню до безпосередньої мети їх застосування (Д. Бахрах); 4) Л. Розін, якого обрав як критерій розподілу мету застосування; 5) І. Веремєнко за кількома критеріями [18, с.121]. Далі автор зазначає, що на сьогоднішній день більшість дослідників продовжують конкретизувати адміністративно-примусові заходи.

Вивчаючи праці науковців та аналізуючи чинні нормативно-правові акти, відомчі акти Міністерства внутрішніх справ України, а також міжвідомчі (накази, положення та інструкції видані МВС України сумісно з іншими міністерствами, департаментами, службами України), відомчі підзаконні акти інших міністерств, департаментів, служб, щодо ведення обліку осіб (об'єктів) органами внутрішніх справ (суб'єктом), для зручності, в оперативно-службовій діяльності ОВС, на наш погляд, можна запропонувати наступну класифікацію постановки на профілактичний облік осіб в ОВС:

- а) за віком осіб: неповнолітні; повнолітні;
- б) за волевиявленням особи (об'єкту):
 - за власною ініціативою (волевиявленням), наприклад, бажання придбати мисливську вогнепальну зброю (дозвільна система), отримати посвідчення на керування автотранспортними засобами та придбати у власність автомобіль тощо);
 - за відсутністю ініціативи (волевиявлення), наприклад, встановлення адміністративного нагляду за особою, яка звільнилася з місць позбавлення волі; засудження особи за скоєний злочин до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; зловживання наркотичними речовинами; скоєння насильства в сім'ї тощо;
 - незалежно від волі особи (постановка на облік психічно хворої особи за медичними висновками);
- в) за статтю особи: чоловічої статі; жіночої статі (наприклад, відбування покарання з випробуванням вагітною жінкою, умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини, тобто ті правопорушення, які може скоїти лише особа жіночої статі);
- г) за ступенем тяжкості правопорушення, скоєного

особою: скоєння адміністративного правопорушення (повторність скоєного адміністративного правопорушення обтяжує покарання); скоєння злочину;

д) за юридичною значимістю: адміністративний; кримінальний; криміналістичний (дактилоскопічний, за спеціальним методом скоєння злочину); оперативний;

е) за терміном, на який особа береться на облік:
- на визначений термін (адміністративний нагляд, постановка на облік неповнолітнього - до досягнення повноліття тощо);

- без визначення терміну обліку (облік водіїв; осіб, які скоїли той чи інший злочин і відбували покарання у місцях позбавлення волі - для вирішення питання визначення режиму відбування покарання в виправній колонії при скоєнні повторного злочину);

ж) за місцем оточення особи та скоєння нею правопорушення: скоєння правопорушення в сім'ї (насильство в сім'ї, жорстоке поводження з дитиною); скоєння правопорушення в громадському місці; скоєння правопорушення в інших місцях;

з) за видом вживання особою речовин та захворювання: наркоман (вжиття наркотичних, психотропних речовин, прекурсорів); алкоголік (вжиття особою алкогольних напоїв).

і) за технічним оформленням та веденням обліку: алфавітний; картотечний; електронний; журнальний;

к) за юридичною належністю обліку: відомчий; міжвідомчий;

л) за правовими наслідками поставлення на облік:

- з виникненням правових обмежень для особи (обмеження при встановленні адміністративного нагляду за особою, що звільнилася з місць позбавлення волі, перевірка умов зберігання мисливської зброї, тощо);

- без виникнення правових обмежень для особи (отримання посвідчення на керування транспортним засобом);

м) за ступенем доступу до інформації про обліки: без обмежень до доступу; з обмеженнями доступу до інформації;

н) за "територією" розповсюдження обліку: районний (місцевий); обласний; республіканський (державний); міждержавний (Інтерпол).

Отже, запропонована класифікація постановки на профілактичний облік осіб адміністративними службами та кримінальною міліцією у справах неповнолітніх, на наш погляд, є одним з шляхів системного підходу діяльності міліції та гарантією забезпечення конституційних прав і свобод громадян.

Що стосується ведення обліку осіб, відносно яких вчинено насильство в сім'ї, або є реальна загроза його вчинення, згідно з Законом України "Про попередження насильства в сім'ї" [7], то є нагальна необхідність в приведенні до відповідності інших правових норм, зокрема, доповнити п.3 Положення про кримінальну міліцію у справах неповнолітніх [9] завданнями цієї служби в частині виявлення, проведення профілактичної роботи в сім'ях, де вчинено насильство в сім'ї, або є реальна загроза його вчинення; жорстокого поводження з дітьми; ведення профілактичних обліків; наділенням повноважень щодо тимчасового відібрання дітей, відносно яких вчиняються такі протиправні дії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандурка А.М., Давыденко Л.М. Противодействие преступности: война терминов, понятие, общая характеристика // Право і безпека. -2004. -Т.3. -С.7-11.

2. Плешаков В.А. Индивидуальная профилактика преступлений органами внутренних дел // Организация деятельности органов внутренних дел по предупреждению преступлений: Учебник /Под ред. В.Д. Малкова, А.Ф. Токарева. -М.: Академия управления МВД России, 2000. -322 с.

3. Закон України "Про міліцію" від 20.12.1990 р., № 565-ХІІ // ВВР України. -1991. -№ 4. -Ст.20 (із змінами та доповненнями).

4. Закон України "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі" від 01.12.1994 р., № 264/94-ВР // ВВР України. -1994. -№ 52. -Ст.455 (із змінами та доповненнями).

5. Закон України "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" від 24.01.1995 р., № 20/95-ВР // ВВР України. -1995. -№ 6. -Ст.35 (із змінами та доповненнями).

6. Закон України "Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними" від 15.02.1995 р., № 62/95-ВР // ВВР України. -1995. -№ 10. -Ст.62 (із змінами і доповненнями).

7. Закон України "Про попередження насильства в сім'ї" від 15.11.2001 р., № 2789 // ВВР України. -2002. -№ 10. -Ст.70.

8. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про дозвільну систему" від 12.10.1992 р., № 576 // Довідник працівника міліції: У 2-х кн. -Кн.1: Законодавчі та інші нормативно-правові акти з питань діяльності органів внутрішніх справ /Відп. ред. М.В. Білоконь; Упоряд. С.М. Гусаров, В.Г. Слободянюк, С.М. Калюк. -К.: Видавнича компанія "Воля", 2003. -С.352-356.

9. Постанова Кабінету Міністрів України "Про створення кримінальної міліції у справах неповнолітніх" від 08.07.1995 р., № 502 (із змінами та доповненнями) // ЗП України. -1995. -№ 9. -Ст.237.

10. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Типове положення про притулок для неповнолітніх служби у справах неповнолітніх" від 09.06.1997 р., № 565 // Офіційний вісник України. -1997. -№ 24. -Ст.61.

11. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження типових положень про службу у справах неповнолітніх" від 25.11.1999 р., № 2136 // Офіційний вісник України. -1999. -№ 47. -Ст.2307 (із змінами та доповненнями).

12. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку ведення обліку дітей, які можуть бути усиновлені, осіб, які бажають усиновити дитину, та здійснення нагляду за дотриманням прав дітей після усиновлення" від 28.08.2003 р., № 1377.

13. Наказ МВС України "Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України" від 20.10.2003 р. № 1212.

14. Наказ МВС України, Державного департаменту

Україні з питань виконання покарань “Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі” від 04.11.2003 р., № 1303/203 // Довідник працівника міліції : У 2-х кн. –Кн.2. -Ч.П: Нормативно-правові акти з питань діяльності органів внутрішніх справ /Відп. ред. М.В. Білоконь; Упоряд. С.М. Гусаров, В.Г. Слободянок, С.М. Калюк. -К.: Видавнича компанія “Воля”, 2004. -С.554-580.

15. Наказ Державного комітету України у справах сім’ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров’я України “Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення” від 16.01.2004 р., № 5/34/24/11 // Там же. -С.684-688.

16. Наказ Міністерства України у справах сім’ї, дітей

та молоді, Міністерства внутрішніх справ України “Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управління (відділів) у справах сім’ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім’ї” від 30.03.2004 р., № 3/235 // Там же. -С.800-814.

17. Поволоцька С.Г. Проблеми профілактики органами внутрішніх справ правопорушень неповнолітніх // Вісник Запорізького юрид. ін-ту. -2003. -№ 4. -С.133-141.

18. Т. Коломоєць. Щодо доцільності системного підходу при дослідженні потенціалу адміністративного примусу в публічному праві України // Право України. -2003. -№ 5. -С.120-123.

Надійшла до редколегії 19.11.2004

БАНИКЕВИЧ І.В. К ВОПРОСУ О КЛАССИФИКАЦИИ ОСНОВАНИЙ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОГО УЧЕТА ЛИЦ, ОСУЩЕСТВЛЯЕМОГО АДМИНИСТРАТИВНОЙ СЛУЖБОЙ МИЛИЦИИ

Предложена классификация постановки на профилактический учет лиц административными службами и уголовной милицией в делах несовершеннолетних.

BANIKEVICH I.V. ON THE CLASSIFICATION REASONS FOR PREVENTIVE REGISTRATION OF PEOPLE WHICH IS PROVIDED BY THE ADMINISTRATIVE MILITIA

Classification of statement on the preventive account of person's administrative services and criminal militia in affairs of minors is offered.

УДК 343.811

Є.Ю. БАРАШ

Національний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Досліджений правовий статус установ виконання покарань.

Установи виконання покарань, які є складовою частиною правоохоронної системи України, виконують широке коло завдань щодо забезпечення виконання кримінального покарання з тим, щоб воно не тільки було карою за вчинений злочин, але виправляло та перевиховувало засуджених у дусі чесного ставлення до праці, точного виконання законів, відвертало вчинення нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, а також сприяло викорененню злочинності. Тобто, від належного виконання пенітенціарними органами чи установами своїх функцій значною мірою залежить стан правопорядку в країні. За таких умов особливо гостро постають питання визначення правового статусу установ виконання покарань України, з’ясування напрямків удосконалення правового регулювання останнього, тенденцій розвитку юридичних гарантій по забезпеченню його реалізації.

Дослідженню правового статусу установ виконання покарань були присвячені наукові праці багатьох вчених, зокрема О.В. Беца, О.Г. Гамалій, М.В. Салтевського, В.М. Синьова, М.В. Костицького, В.І. Кривуши, В.А. Левочки-

на, М.І. Немченка, Г.О. Радова, В.П. Севостьянова, В.М. Трубникова, С.Я. Фаренюка, І.В. Штанька, та інших. Але, не дивлячись на інтенсивність та широкий спектр досліджень проблем правового статусу установ виконання покарань, багато питань в сфері пенітенціарної діяльності залишаються ще дискусійними. Означена проблема визначена однією із пріоритетних напрямків фундаментальних і прикладних досліджень навчальних закладів та науково-дослідних установ Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Незаперечним є те, що початковим етапом дослідження повинно бути обрання основ методології, зокрема, до визначень категорій, що мають ключове значення для понятійного каркасу проблеми. Так, слово “статус” в перекладі з латинського означає положення, стан чогонебудь або будь-кого: “статус людини”, “статус особи”, “статус громадянина”, “статус органу” тощо [1, с.307].

Слід відзначити і те, що одностайного розуміння елементного складу правового статусу немає. Наприклад, О.Ф. Скакун до елементів правового статусу відносить